

Materiały do znajomości wachlarzykowatych
(*Lepidoptera*, *Crambidae*)

Część XV. Uwagi o kilku gatunkach z rodzaju
Crambus F.

Studies on the *Crambidae* (*Lepidoptera*). Part. XV. Notes on
several species of the genus *Crambus* F.

napisał

STANISŁAW BLESZYŃSKI

Kilka gatunków z rodzaju *Crambus* F. opisanych z Ameryki Północnej zostało następnie uznanych za rasy geograficzne gatunków palearktycznych lub wprost za ich synonimy. Poglądów tych nie można uważać za dostatecznie pewne, gdyż są one oparte jedynie na zewnętrznym podobieństwie. Pragnąc sprawę tę choć częściowo rozstrzygnąć przeprowadziłem badania aparatów kopulacyjnych kilku gatunków, które otrzymałem z Ameryki Północnej.

C. topiarius Zell. Gatunek ten, opisany w r. 1866 z Ameryki Północnej, został w r. 1896 uznany przez Fernalda [1] za synonim europejskiego *C. hortuellus* (Hbn.). W r. 1951 otrzymałem od amerykańskiego badacza A. B. Klotza okazy tego gatunku opatrzone etykietami: „*C. hortuellus* subsp. *topiarius* Zeller, det. A. B. Klotz, 1951”. Po zbadaniu aparatów kopulacyjnych samców okazało się, że są one u nadesłanych okazów amerykańskich inaczej zbudowane niż u okazów *C. hortuellus* (Hbn.) pochodzenia europejskiego. Wynika stąd, że *C. topiarius* Zell. nie może być uznany ani za podgatunek, ani za synonim *C. hortuellus* (Hbn.). *Aedoeagus* u *C. hortuellus* (Hbn.) zawiera kilka

dużych *cornuti* leżących gęsto w jednym szeregu. U *C. topiarius* Zell. w *aedoeagus* występują tylko dwa *cornuti*; mają one inny kształt niż u *C. hortuellus* (Hbn.). Prócz tego *aedoeagus* u *C. topiarius* Zell. ma na końcu po stronie brzusznej silnie sklerotyzowaną listwę opatrzoną dwoma kolcami. Duże różnice zaznaczają się również w kształcie *pars basalis* (grzbietowy wyrostek walwy). U *C. hortuellus* (Hbn.) *pars basalis* ma postać dużego szerokiego fałdu oddzielonego od *valva* wyraźną listewką. U *C. topiarius* Zell. *pars basalis* zredukowana jest do małego trójkątnego fałdu u nasady *valva*. *C. topiarius* Zell. ma nadto nieco mniejsze wymiary oraz jaśniejsze ubarwienie niż *C. hortuellus* (Hbn.).

Rozmieszczenia geograficznego *C. hortuellus* (Hbn.) nie da się obecnie dokładnie sprecyzować. Dane w literaturze bywają często mylne. Pewne stanowiska tego gatunku znam jedynie z Europy. *Staudinger i Rebel* [2] podają *C. hortuellus* (Hbn.) z Syberii wschodniej, jednak, być może, dane te odnoszą się do *C. diplogrammus* Zell.

Następną parę gatunków wymagających omówienia stanowią *C. alienellus* (Germ. et Zinck.) i *C. labradoriensis* Christ. Pierwszy z nich rozsiadłony jest w pasie borealnym Palearktyki, drugi zaś znany jest z Kanady. Oba te gatunki wykazują duże podobieństwo zewnętrzne. Jedynie biała plama przy brzegu zewnętrznym skrzydła przedniego, ograniczająca czarne kropki leżące przy tym brzegu, jest u *C. alienellus* (Germ. et Zinck.) nieco słabiej wykształcona niż u *C. labradoriensis* Christ. Aparaty kopulacyjne obu gatunków wykazują duże podobieństwo. Z tych względów uważam, że *C. labradoriensis* Christ. jest jedynie podgatunkiem *C. alienellus* (Germ. et Zinck.). *Fernald* [1] oraz *Klots* (*in litt.*) uznają *C. labradoriensis* Christ. za gatunek odrębny.

Inny przykład stanowią *C. pascuellus* (L.) i *C. floridus* Zell. *C. floridus* Zell. został opisany w r. 1875. *Fernald* [1] zaliczył go do synonimów *C. pascuellus* (L.). Obecnie (*Klots in litt.*) *C. floridus* Zell. określany jest jako podgatunek europejskiego *C. pascuellus* (L.). Zewnętrznie oba gatunki wykazują dosyć duże podobieństwo. *C. floridus* Zell. ma jedynie rysunek skrzydła przedniego jaśniejszy i mniej odcinający się od tła. Męskie aparaty kopulacyjne obu gatunków różnią się dosyć wyraźnie. *Pars basalis* u *C. floridus* Zell. jest u nasady szersza i nieco innego kształtu niż

u *C. pascuellus* (L.). Wyrostek brzuszny na *valva* u *C. floridus* Zell. jest krótszy niż u *C. pascuellus* (L.). Płaty *gnathos* u *C. floridus* Zell. są dwukrotnie mniejsze niż u *C. pascuellus* (L.). Uważam, że różnice te można uznać za gatunkowe.

Dalszy przykład stanowią *C. innotatellus* Walk. i *C. perlellus* (Scop.). *C. innotatellus* Walk. został opisany w r. 1863 [3] z Ameryki Północnej. Uznany w r. 1896 przez Fernalda [1] za synonim palearktycznego *C. perlellus* (Scop.), uważany był następnie za jego podgatunek. Zewnętrznie przypomina on do złudzenia typową formę europejskiego *C. perlellus* (Scop.), natomiast w męskich aparatach kopulacyjnych tych gatunków zachodzą pewne różnice, wobec czego *C. innotatellus* Walk. należy uznać za odrębny gatunek. *Cornutus* u *C. innotatellus* Walk. jest wyraźnie dłuższy niż u *C. perlellus* (Scop.). *Sacculus* jest u obu gatunków podobnie wygięty, jednak u *C. innotatellus* (Walk.) jego ząbki są wyraźnie mniejsze. Największe różnice zaznaczają się w budowie *uncus* i *pars basalis* (fig. 7, 8). Nawet najbardziej skrajne podgatunki *C. perlellus* (Scop.), jakie występują np. w Mandżurii, na Kaukazie, w Persji lub w górach Atlas, mają *pars basalis* zbudowaną inaczej niż u *C. innotatellus* (Walk.).

Jako ostatnią parę omówię *C. carpenterellus* Pack. i *C. hamellus* (Thnbg.). Są one zewnętrznie bardzo do siebie podobne, mimo tego jednak Fernald [1] uznał je za gatunki odrębne. Po zbadaniu męskich aparatów kopulacyjnych, które różnią się od siebie tylko bardzo nieznacznie, doszedłem do wniosku, że amerykański *C. carpenterellus* Pack. może być uznany jedynie za rasę *C. hamellus* (Thnbg.). Na kwestię tę zapatruje się podobnie również A. B. Klotz (*in litt.*).

Prócz wyżej omówionych gatunków pozostaje jeszcze kilka innych, uważanych za wspólne dla Palearktyki i Nearktyki. Z powodu braku materiału porównawczego z Ameryki Północnej, nie mogę tego zagadnienia bliżej wyjaśnić.

SUMMARY

The author discusses several species of the genus *Crambus* F. which were considered thus far as common for the Palearctic and Nearctic region. North American *C. topiarius* Zell. is

considered by many authors as the subspecies of *C. hortuellus* (Hbn.) which inhabits the palearctic region. Copulatory apparatuses of these two insects point out, however, that they are very distinct species despite rather considerable external resemblance. *C. labradoriensis* Christ. is cited in literature as a distinct species. Externally it resembles very much the palearctic, boreal *C. alienellus* (Germ. et Zinck.). In the copulatory apparatuses of these forms we find the great resemblance as well. Therefore the specific distinctness of *C. labradoriensis* Christ. is thus not quite obvious. The author considers the nearctic forms *C. perllellus innotatellus* (Walk.) and *C. pascuellus floridus* Zell. as distinct species since they have well developed specific features in their male copulatory apparatuses. Externally they are similar to each other. *C. hamellus carpenterellus* Pack. is probably not a distinct species. Externally it is very similar to typical palearctic *C. hamellus* (Thnbg.) being only distinctly bigger. Male copulatory apparatus of these two forms are very similar.

PIŚMIENNICTWO — LITERATURE

- [1] Fernald, C. H., *The Crambidae of North America, Massachusetts* 1896.
- [2] Staudinger, O., Rebel, H., *Catalog der Lepidopteren des Palearktischen Faunagebietes, II. Theil*, Berlin 1901.
- [3] Walker, F., *List of the Specimens of Lepidopterous Insects in the collection of British Museum, Part XXVII*, London 1863.

OBJAŚNIENIA RYSUNKÓW — EXPLANATION OF FIGURES

- Fig. 1-10. Aparaty kopulacyjne samców — Male genital apparatuses
- Fig. 1. *Crambus hortuellus* (Hbn.)
  - Fig. 2. *Crambus topiarius* Zell.
  - Fig. 3. *Crambus alienellus* (Germ. et Zinck.)
  - Fig. 4. *Crambus labradoriensis* Christ.
  - Fig. 5. *Crambus pascuellus* (L.)
  - Fig. 6. *Crambus floridus* Zell.
  - Fig. 7. *Crambus perllellus* (Scop.)
  - Fig. 8. *Crambus innotatellus* (Walk.)
  - Fig. 9. *Crambus hamellus* (Thnbg.)
  - Fig. 10. *Crambus hamellus carpenterellus* Pack.

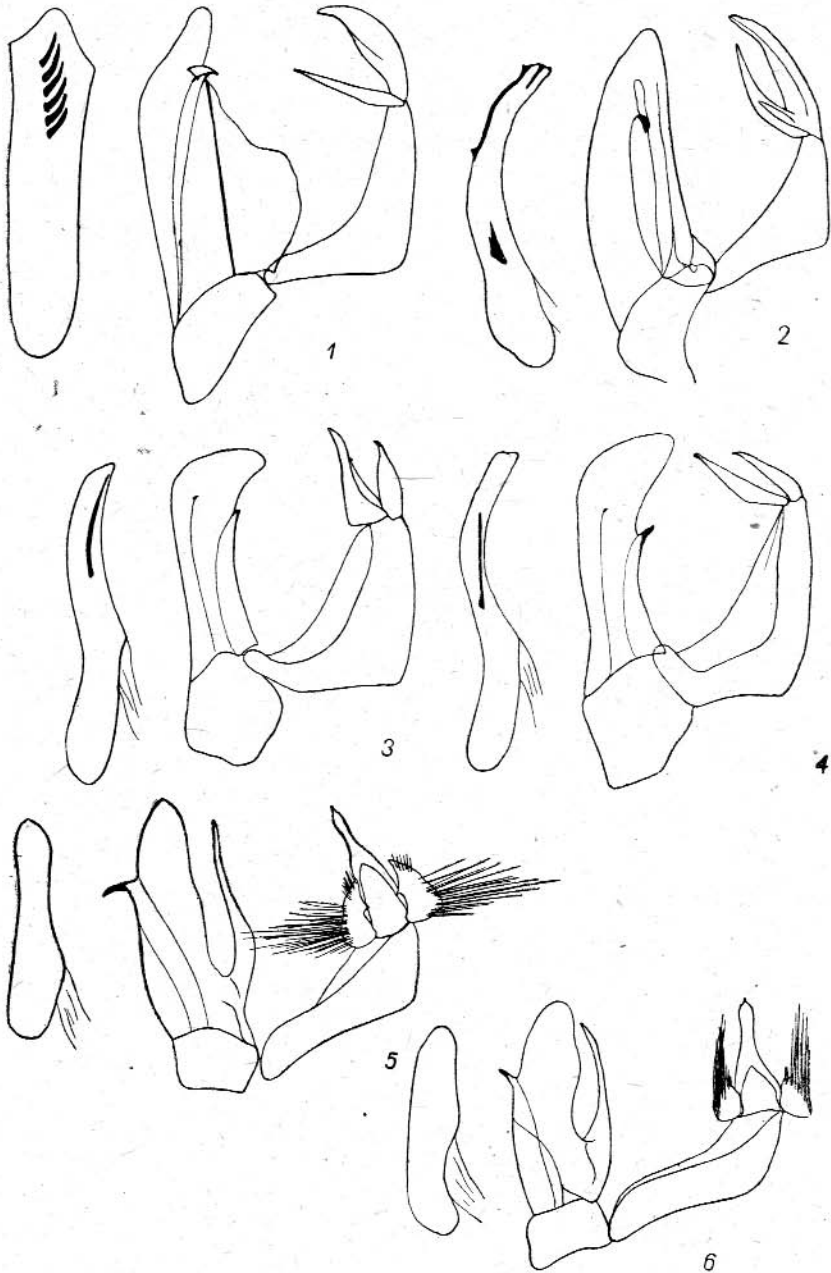

Fig. 1—6

TABLICA II

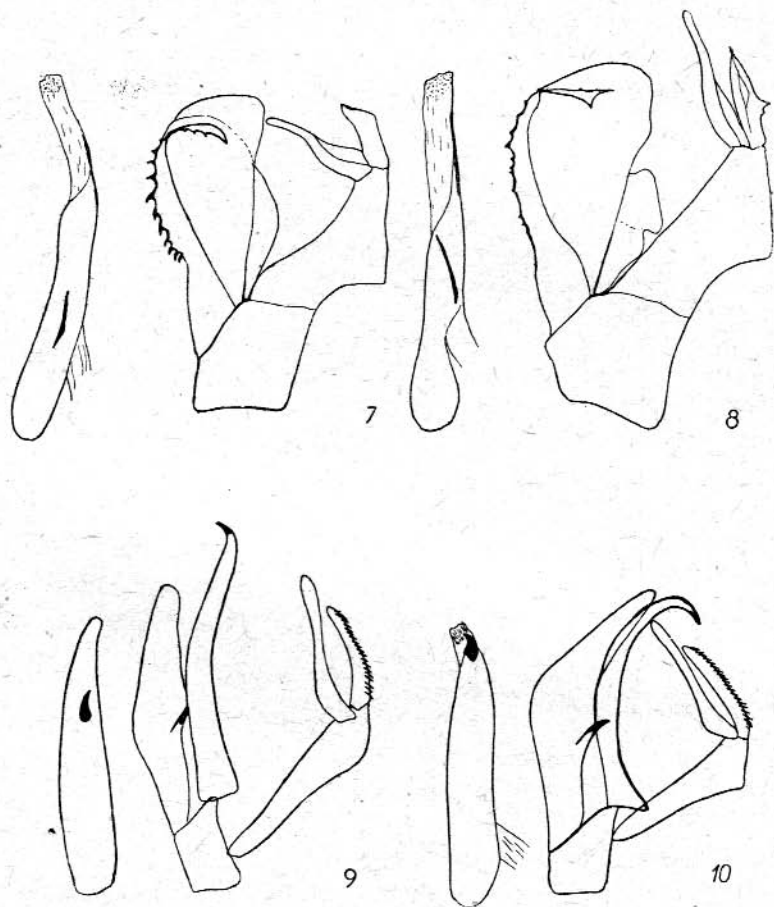

Fig. 7—10